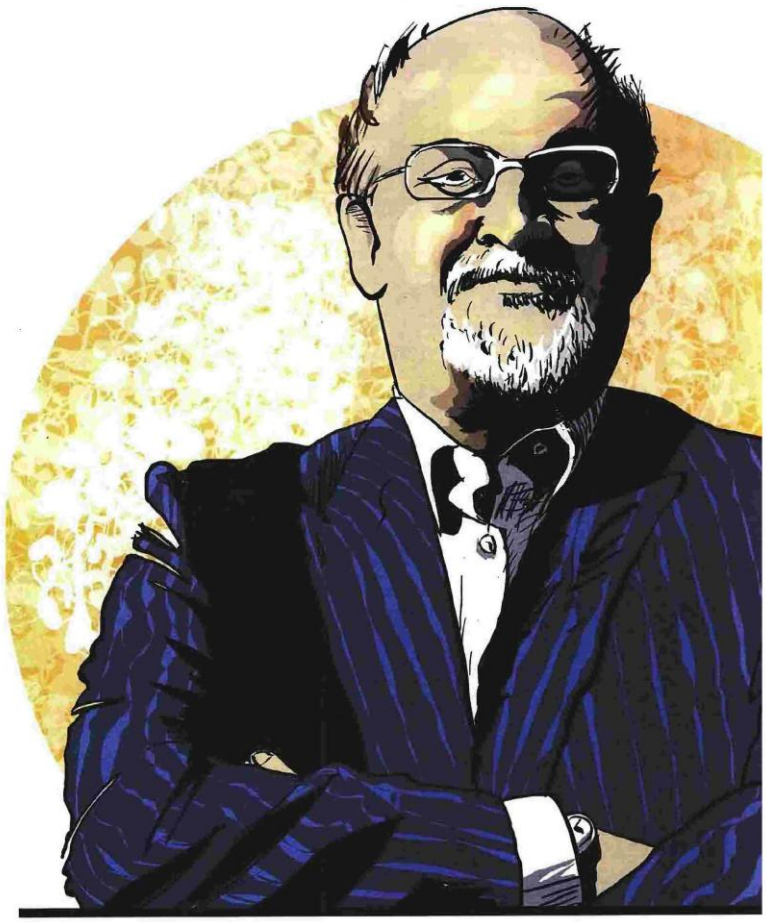

«Αργότερα, όταν ο κόσμος κατέρρεε ολόγυρά του και οι θανάσιμοι κάτοψες κούρνιαζαν στο μονόζυγο της σχολικής παιδικής χαράς, εκνευρίστηκε με τον εαυτό του καθώς είχε ξεχάσει το όνομα εκείνης της δημοσιογράφου του BBC που του είχε πει ότι η παλιά του ζωή είχε πια τελειώσει και ότι μια νέα, σκοτεινότερη ύπαρξη ετοιμαζόταν να γεννηθεί. Του είχε τηλεφωνήσει στο σπίτι του, στην προσωπική του γραμμή, χωρίς να του εξηγήσει πώς είχε βρει τον αριθμό. "Πώς αισθάνεστε", τον ρώτησε, "μαθαίνοντας ότι μόλις καταδικαστήκατε σε θάνατο από τον Αγιατολάχ Χομεϊνί;"»
Είναι η πρώτη παράγραφος της αυτοβιογραφίας του Σάλμαν Ρούσντι **«Τζόζεφ Άντον»** (εκδ. Ψυχογιός). Με αφορμή την έκδοσή της ο συγγραφέας μίλησε στην **ATHENS VOICE**.

Την συναντώ 11η Σεπτεμβρίου. Το Λονδίνο είναι πλιόλουστο. Η «Guardian» έλεγε το πρωί ότι νέες διαμαρτυρίες έχουν ξεκινήσει γύρω από *«Τα παιδιά του Μεσονυχτίου»*, το βιβλίο του Ρούσντι που μόλις βγήκε σε ταινία. Περιμένω ότι θα βρω περιπολικά, ασφάλεια ή έστω σωματοφύλακες να περνούν από εξονυχιστικό έλεγχο όποιον πλησιάζει το γραφείο του ατζέντη του, Andrew Wylie, όπου θα γίνουν οι συνεντεύξεις. Τίποτα. Γύρω από την Goodge street, οι Λονδρέζοι καταλαμβάνουν τις κηλίδες ήλιου και ξεκουμπώνουν πουκάμισα. Ο Ρούσντι φαίνεται κουρασμένος, κλεισμένος σε ένα ήσυχο υπόγειο με παχιά μοκέτα. Δίνει απανωτές συνεντεύξεις σε διεθνή μίντια (δύο στην Ελλάδα, η μία εξ αυτών στην Α.Ν.). Αφορμή η κυκλοφορία του *«Τζόζεφ Άντον»*, της αυτοβιογραφίας του όπου ξεγυμνώνει και αποκαλύπτει τη ζωή του, με έμφαση στα χρόνια 1989-2002. Μέσα σε 561 σελίδες, παίζοντας ανάμεσα στα όρια της εξομολογητικής δημοσιογραφίας και του μυθιστορήματος, ο Σαλμάν Ρούσντι (ή αλλιώς Τζόζεφ Άντον, το ψευδώνυμο που χρησιμοποιούσε κατά τη διάρκεια των εννιά χρόνων που έζησε κρυμμένος – συνδυασμός των μικρών ονομάτων των αγαπημένων του συγγραφέων Κόνραντ και Τσέχοφ) μιλάει –σε τρίτο πρόσωπο– για φίλους και εχθρούς, διανοούμενους και πολιτικούς, φανατισμένους και διαφωτιστές, τις γυναίκες και τα παιδιά του και κυρίως για το τι σημαίνει να ζεις και να δημιουργείς για εννιά χρόνια κάτω από τον απόλυτο φόβο.

Η κυκλοφορία των *«Σατανικών στίχων»* με το που βγήκε στα βιβλιοπωλεία προκάλεσε μια σειρά απαγορεύσεων της έκδοσής του στις μουσουλμανικές χώρες, αλλά και πορείες διαμαρτυρίας. Όμως το μεγάλο πρόβλημα για το συγγραφέα ξημέρωσε έξι μήνες μετά την έκδοσή του, ανήμερα του Αγίου Βαλεντίνου το 1989 , όταν ο Ιρανός πνευματικός πηγέτης Αγιατολάχ Χομεϊνί, από το κρεβάτι του, εξέδωσε φετφά καταδικάζοντας σε θάνατο το Ρούσντι, καλώντας τους ανά τον κόσμο πιστούς μουσουλμάνους να εκτελέσουν την προσταγή. Ο φετφάς προκάλεσε το θάνατο του Γιαπωνέζου μεταφραστή των «Στίχων», απόπειρες κατά άλλων, τον πολύνεκρο βομβαρδισμό ξενοδοχείου στην Τουρκία (στόχος ήταν να δολοφονήσουν το συγγραφέα Αζίζ Νεσίν, ο οποίος είχε μεταφράσει μέρος του βιβλίου) και υποχρέωσε τον Ρούσντι να ζήσει σε «καταφύγια», υπό την προστασία της αγγλικής κυβέρνησης και με ψευδώνυμο.

Σε κοιτάζει βαθιά στα μάτια, κάτω από εκείνα τα α-λα-Τζακ-Νίκολσον φρύδια του, και ακούει με προσοχή. Γυναικάς –οι τέσσερις γάμοι του και οι δεσμοί του με εικοσάχρονες Bollywood καλλονές βάζουν φωτιά–, αμφιλεγόμενος και μπίζνεσμαν, ταπεινός, γοητευτικός και ενίοτε φιγουρατζής. Με νωπά τα πρόσφατα επεισόδια στις μουσουλμανικές χώρες με αφορμή τη γελοία ταινία «Η αθωότητα των μουσουλμάνων», ο διάσημος συγγραφέας είναι πιο επίκαιρος από ποτέ.

Γιατί σας συνέβη όλο αυτό; Πιστεύω ότι υπήρχαν κάποιοι λόγοι που σχετίζονται με τους «Σατανικούς στίχους» και κάποιοι άλλοι όχι. Αυτοί που δεν έχουν να κάνουν με το βιβλίο, έχουν να κάνουν με την εσωτερική πολιτική του Ιράν και την επιθυμία του να ξανοζωντανέψει την επανάσταση που είχε αρχίσει να βουλιάζει, μετά την έκβαση του πολέμου με το Ιράκ. Οι «Σατανικοί στίχοι» εκδόθηκαν στην Αγγλία τον Σεπτέμβριο του 1988 και η παρέμβαση του Χομεϊνί έγινε τον Φεβρουάριο του '89. Δηλαδή, έξι μήνες μετά. Σε εκείνο το διάστημα δεν είχε τεθεί θέμα τόσης βίας. Υπήρχαν συζητήσεις πάνω στο βιβλίο, αλλά ποτέ δεν μου πέρασε από το μυαλό ότι βρισκόμουν σε κίνδυνο. Εμφανιζόμουν στην τηλεόραση, μίλαγα στο ραδιόφωνο, επιχειρηματολογούσα με ανθρώπους που ήταν εχθρικοί προς το βιβλίο, αλλά ποτέ δεν φαντάστηκα ότι βρισκόμουν σε κίνδυνο. Και μετά τον φετφά μετατοπίστηκε το θέμα: αντί να είναι πλέον μια διαφωνία γύρω από το βιβλίο, μετατοπίστηκε σε ένα ζήτημα γύρω από τη βία. Συχνά σκέφτομαι ότι εάν το βιβλίο εκδιδόταν ένα χρόνο αργότερα ή αν ο Χομεϊνί είχε πεθάνει ένα χρόνο νωρίτερα, τώρα δεν θα κάναμε καν αυτή την κουβέντα. Θα είχαμε μια διαφωνία πάνω στο βιβλίο, αλλά θα προχωρούσαμε. Βλέπεις, κανένας τους δεν το είχε διαβάσει, αλλά έδωσε την ευκαιρία σε θρησκευτικούς αρχηγούς ανά τον κόσμο, συντασσόμενοι εναντίον μου, να ξαναμπούν στο χάρτη. Επιπλέον, αν κοιτάξει κανείς την ιστορία των μειονοτήτων στην Αγγλία το '70, θα δει πως δεν προσδιορίζονταν ως θρησκευτικές μειονότητες.

Σάλμαν Ρούσντι

Στην κρίση του συστήματος εισβάλλει ο εξτρεμισμός

Της ΣΑΝΤΡΑΣ-ΟΝΤΕΤ ΚΥΠΡΙΩΤΑΚΗ

Εικονογράφηση: ΘΟΔΩΡΗΣ ΜΠΑΡΓΙΩΤΑΣ
(bargiotas.wordpress.com)

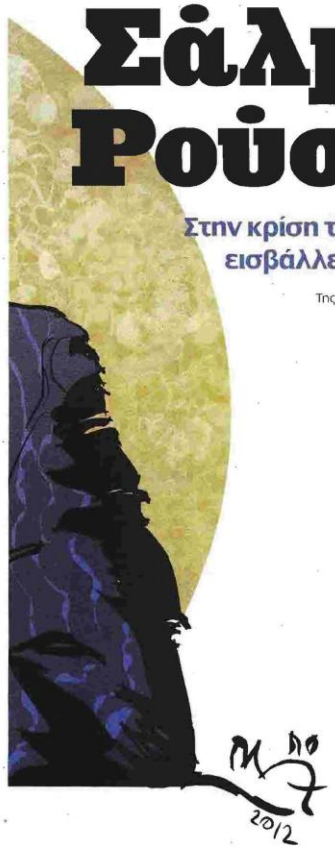

αλλά περισσότερο ως σοσιαλιστικές θα λέγαμε. Δεν αυτοαποκαλούνταν μουσουλμάνοι, αλλά Άγγλοι Ασιάτες (British Asians), όρος που συμπεριλάμβανε και μουσουλμάνους και σιχ και ινδουιστές... Πολλοί μουσουλμάνοι θρησκευτικοί αρχηγοί είχαν περιθωριοποιηθεί και θέλησαν να πάρουν πίσω τη δύναμή τους. Για κακή μου τύχη, έτυχε να είμαι εκεί και άδραξαν την ευκαιρία παρουσιάζοντάς με ως μια δαιμονική μορφή...

Τελικά το κοσμικό κράτος έχει πρόβλημα; Ας δούμε την περίπτωση της Ινδίας. Η Ινδία ήταν πάντα μια ιδιαίτερα κοσμική χώρα. Πλέον υπάρχει μια άνοδος του θρησκευτικού φανατισμού. Επίσης, η μεγάλη αποτυχία του κοσμικού κράτους φαίνεται στην κολοσσιαία άνοδο της διαφθοράς. Τώρα το μεγαλύτερο πολιτικό ζήτημα της Ινδίας είναι πώς να πατάξει τη διαφθορά. Όλοι είναι διεφθαρμένοι 100%. Σίγουρα πρέπει να διαμαρτυρηθείς, να φωνάξεις, αλλά είναι δύσκολο, καθώς συχνά ακόμη κι όσοι ηγούνται των διαμαρτυριών κατά της διαφθοράς, είναι οι ίδιοι διεφθαρμένοι. Σ' αυτή την κρίση του συστήματος βρίσκει ευκαιρία να εισβάλλει ο εξτρεμισμός. Όπως συνέβη στην Ελλάδα με την είσοδο του νεοναζιστικού κόμματος στη Βουλή – αλλά και σε άλλες χώρες. Από τη μια έχουμε λοιπόν την απόλυτη πολιτική διαφθορά και από την άλλη το φασιστικό εξτρεμισμό – δεν ξέρει κανείς προς τα πού να κοιτάξει.

Εσείς πού κοιτάτε; Νιώθω τυχερός, διότι αν ζεις στις ΗΠΑ, αυτή τη στιγμή, υπάρχει ένα συγκεκριμένο κόμμα που πιστεύω ότι μπορείς να ψηφίσεις. Διότι απέναντί έχεις ένα κόμμα, των Ρεπουμπλικάνων, που πραγματικά ψεύδεται ασυστόλως και έχει ιδέες που είναι εξαιρετικά οπισθοδρομικές και τρομακτικές. Σήμερα που μιλάμε φαίνεται πως θα τις κάσουν, αλλά έχουμε καιρό ακόμη μέχρι τον Νοέμβριο – γι' αυτό χτύπα ξύλο. Το καλό είναι ότι ο Ομπάμα είναι έξυπνος πολιτικός και επίσης είναι από το Σικάγο, που σημαίνει ότι ξέρει να πολεμάει. Νομίζω ότι θα καταφέρει να ξαναπάρει τις εκλογές.

Ζούμε σε μια ιδεολογικοπολιτικά συγκεχυμένη εποχή; Είναι δύσκολο σήμερα να επιλέξεις... στρατόπεδο. Βέβαια, ποτέ δεν ήμουν ένα ιδεολογικά δεσμευμένο άτομο. Γι' αυτό και μου είναι ιδιαίτερα δύσκολο να έρθω αντιμέτωπος με άτομα που έχουν ισχυρή ιδεολογική βάση. Ποτέ η συζήτηση μαζί τους δεν φτάνει μέχρι το τέρμα, γιατί πάντοτε προσκρούει σε ιδεολογικό τείχος. Από την άλλη, είναι απίστευτα μπερδεμένα τα πράγματα. Βρίσκεις, για παράδειγμα, στην Αριστερά μια τάση να κατευνάζουν καταστάσεις που έχουν να κάνουν με συντηρητικά θρησκευτικά πιστεύω, ενώ οι άνθρωποί της δεν θα έπρεπε να ανέχονται κάτι τέτοιο. Λες και η επιθυμία να είσαι με το μέρος της μειονότητας, οδηγεί σε ανικανότητα κριτικής ιδεών. Σ' ένα από τα γράμματα που έγραφα την εποχή του φετιβά, αλλά δεν έστελνα στους παραλήπτες, γράφω: *«Η μισαλλοδοξία, η προκατάληψη και η βία ή η απειλή άσκησης βίας δεν αποτελούν ανθρώπινες "αξίες". Αποτελούν απόδειξη της απουσίας αυτών των αξιών»*. Και σήμερα το ίδιο θα έγραφα. Αυτό που απομένει είναι να βλέπεις τα πράγματα από την ανεξάρτητη οπτική του καλλιτέχνη. Γι' αυτό και είναι πολύ σημαντική η διαφάνεια. Προσπαθώ απλά να πω ότι –όσο το δυνατόν γίνεται– αυτή είναι η αλήθεια. Κι αν μάθουμε να φτάνουμε ως εκεί, πέρα δηλαδή από αυτές τις παγιωμένες πεποιθήσεις, τότε υπάρχει ελπίδα.

***Info** Η αυτοβιογραφία του Σάλμαν Ρούσντι «Τζόζεφ Άντον. Η βιογραφία ενός ψευδώνυμου» μεταφράστηκε από τους Χρήστο Καψάλη και Έλλη Συλογίδου και κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Ψυχογιός. Από τις ίδιες εκδόσεις κυκλοφορούν άλλα 12 βιβλία του.*

Πώς γράφει κανείς κάτω από δύσκολες συνθήκες; Αν είσαι συγγραφέας για πολλά χρόνια, αναπτύσσεις τη συγκέντρωση σαν μυ. Όπως όταν είσαι αθλητής οι μύες σου αναπτύσσονται ανάλογα, έτσι κι όταν είσαι γραφιάς. Έχω πολύ δυνατή ικανότητα συγκέντρωσης και σίγουρα αυτό βοήθησε. Επίσης, επαναλάμβανα στον εαυτό μου ότι δεν ήμουν ο πρώτος συγγραφέας που έγραψε σε δύσκολες συνθήκες. Υπάρχει μια εξαιρετική ιστορία «φυλακισμένης» λογοτεχνίας. Σκεφτείτε τον Ζαν Ζενέ, που έγραψε τα βιβλία του στη φυλακή. Πολλοί συγγραφείς έχουν αντιμετωπίσει προβλήματα –ίσως όχι ακριβώς ίδιο με το δικό μου– ιδιαίτερα παρεμβατικά. Είπα στον εαυτό μου πως ήταν η σειρά μου και πως το να ζεις μια δύσκολη κατάσταση δεν είναι δικαιολογία να μην κάνεις τη δουλειά σου. Δεν ήμουν νέος συγγραφέας, το έκανα πολλά χρόνια κι έτσι μπορούσα. Στη διάρκεια της γραφής παρεμβαίνουν πολλά επεισόδια: ένας σκύλος που γαβγίζει, μια κλήση στο αμάξι, όλα. Πρέπει να μάθεις να τα βγάζεις απ' έξω. Αυτό που έχω μάθει τώρα είναι να γράφω, πριν κάνω οτιδήποτε άλλο.

Ακόμα κι αν πεινάτε... Ναι! Να γράφετε πεινασμένοι. Είναι πολύ σημαντικό. Γράφεις καλύτερα με άδειο στομάχι.

Γιατί γράψατε την αυτοβιογραφία σας; Πριν συμβεί όλη αυτή η ιστορία με τους «Σατανικούς Στίχους», δεν σκέφτηκα ότι θα έγραφα ποτέ την αυτοβιογραφία μου. Δεν θεωρούσα ότι έχει ενδιαφέρον. Δεν έγινα συγγραφέας για να γράψω για τον εαυτό μου. Και μετά συνέβη όλο αυτό και σκέφτηκα απλούστατα: «Είναι μια ωραία ιστορία για γράψιμο. Αυτό που συνέβη είναι σχεδόν μυθιστορηματικό».

Περισσότερο με θρίλερ μοιάζει! Σαν θρίλερ ή σαν κατασκοπικό μυθιστόρημα. Ακόμη κι όταν όλα αυτά συνέβαιναν, επέμενα να κρατώ ημερολόγιο. Δεν είμαι ο τύπος του συγγραφέα που κρατάει ημερολόγιο, αλλά κατά τη διάρκεια εκείνων των χρόνων κρατούσα. Σκεφτόμουν ότι αλλιώς θα ξεχάσω, κι υποσχέθηκα πως δεν θα συμβεί. Εξαιτίας αυτού του αυστηρού ημερολογίου κατάφερα κι έγραψα το βιβλίο. Από την πρώτη στιγμή είχα καταλάβει πως κάποια στιγμή θα έλεγα αυτή την ιστορία. Αρχικά επειδή είναι μια καλή ιστορία, για μια ζωή –η δική μου– που έγινε ξαφνικά ενδιαφέρουσα. Επιπλέον επειδή αυτή η ιστορία συσχετιζόταν με πιο ευρεία, οικουμενικά θέματα.

Γράφετε πως μερικές φορές ανακατασκευάζουμε την «αλήθεια» (και την ιστορία) μέσα από τη μνήμη μας. Πόσο «αντικειμενικό» είναι το βιβλίο σας; Αν διαβάσει ένας ξένος εκείνα τα ημερολόγια, συνειδητοποιεί ότι το άτομο που τα γράφει δεν είναι πάντα σε καλή ψυχολογική κατάσταση. Αυτό σημαίνει ότι κάποιες φορές, ο συγγραφέας ήταν σε βαθιά κατάθλιψη ή ιδιαίτερα ασταθής. Γράφοντας το βιβλίο τώρα, απαιτούνταν να δω μέσα από αυτές τις συνθήκες. Η βασική μου αρχή ήταν πολύ απλά, να πω την αλήθεια. Πολλές κόσμος δεν ήξερε τι γινόταν, υπήρξε προβληματισμός σε μεγάλο βαθμό, επιώθηκαν πολλές ανακρίβειες και κάποιες ήταν μάλιστα κακοπροαίρετες. Σκέφτηκα ότι ήταν καιρός να βγει αυτή η αλήθεια εκεί έξω. Εάν διαβάσει κανείς το βιβλίο θα καταλάβει, νομίζω, ότι ο συγγραφέας προσπαθεί να είναι ειλικρινής. Ότι δεν προσπαθεί να διαστρεβλώσει τα γεγονότα, ώστε να αλλάξει την συζήτηση.

Γι' αυτό το γράψατε σε τρίτο πρόσωπο; Το έγραψα σε τρίτο γιατί προσπαθώντας να το ▶

γράψω σε πρώτο, δεν μου άρεσε. Κι επίσης επειδή αποφάσισα ότι ήθελα να το γράψω ως μυθιστόρημα. Με χαρακτήρες, γλώσσα και μορφή μυθιστορήματος, ασχέτως αν οι ήρωες και τα επεισόδια είναι αληθινά. Σκέφτηκα πως μπορώ να χρησιμοποιήσω τις μορφικές και ψυχολογικές τεχνικές αυτού που αποκαλούμε μη-μυθοπλαστικό μυθιστόρημα, όπως η «Λίστα του Σίντλερ» ή το «Εν Ψυχρώ», ακόμα κι αν στα συγκεκριμένα οι συγγραφείς δεν γράφουν για τις δικές τους ζωές. Γιατί τελικά, αν θέλεις να δημιουργήσεις «διαβαστερούς» χαρακτήρες, εάν θέλεις αυτοί οι άνθρωποι να ζήσουν στις σελίδες, τότε θα πρέπει να τους αντιμετωπίσεις ως μυθιστορηματικούς χαρακτήρες. Να αποκαλύψεις πολλά στοιχεία του χαρακτήρα τους, χωρίς να έχεις στο μυαλό σου πως επειδή είναι αληθινά πρόσωπα –ακόμα κι αν ένα από αυτά είσαι εσύ ο ίδιος ο συγγραφέας– πρέπει να τα προστατέψεις. Πιστεύω ότι μόνο έτσι κάνεις τους αναγνώστες να ενδιαφερθούν.

Το όπλο παρέμβασης του συγγραφέα είναι μόνο το έργο του; Θεωρώ ότι το να είσαι πολιτικά, ιδεολογικά δεσμευμένος μέσα στα βιβλία μπορεί να είναι ιδιαίτερα καταστροφικό. Ζούμε σε καιρούς που η θεματολογία και τα γεγονότα αλλάζουν πάρα πολύ γρήγορα, που σημαίνει ότι το βιβλίο σου μπορεί να πάψει πολύ γρήγορα να αφορά. Εάν είσαι συγγραφέας του είδους μου προσπαθείς να γράφεις βιβλία που θα αντέξουν, που θα παραμείνουν στη βιβλιοθήκη και ο κόσμος θα θέλει να τα ξαναδιαβάσει. Με χαροποιεί ιδιαίτερα που «Τα παιδιά του Μεσονυχτίου», ένα βιβλίο που έγραψα πριν από 30 χρόνια, είναι ακόμη εκεί, υπάρχουν νέοι άνθρωποι που το διαβάζουν, μια νέα γενιά που ενδιαφέρεται. Φυσικά και ασχολείσαι με μεγάλα, οικουμενικά θέματα, αλλά δεν μπορείς να καταπιάνεσαι με στενή πολιτική επιχειρηματολογία στα βιβλία σου. Από την άλλη, κάποιοι συγγραφείς επιλέγουν να μην εμπλακούν στη δημόσια αρένα κι αυτό είναι δεκτό – όλοι δεν τα ξέρουμε όλα. Όμως, κάποιες φορές, όταν έχεις κάτι να πεις, πηδάς μέσα στο διάλογο και δεν περιμένεις να το πεις σ' ένα βιβλίο. Σε κάποια μέρη του κόσμου, αυτό συμβαίνει ολοένα και λιγότερο. Στις ΗΠΑ, για παράδειγμα, υπήρχαν οι μεγάλοι συγγραφείς όπως ο Νόρμαν Μέιλερ, που έπαιρναν μέρος στα δημόσια. Πλέον, υπάρχουν ελάχιστες παρόμοιες φωνές. Γενικά, όμως, νιώθω ότι το ενδιαφέρον του κόσμου για το τι έχουν να πουν οι καλλιτέχνες για τα κοινά, την πολιτική, έχει αρχίσει να φθείρεται.

Τι είναι τρομοκρατία για εσάς; Η τρομοκρατία, όπως τη βιώνουμε τώρα, είναι σχετικά μια νέα μορφή δράσης. Η ιδέα των τρομοκρατικών ομάδων που προσπαθούν να καταφέρουν κάποια στροφή στην κοινωνία είναι πρόσφατη και ιδιαίτερα κάποιες από τις εκφάνσεις της, όπως οι τρομοκράτες-καμικάζι, ακόμη πιο πρόσφατες. Η πρώτη ομάδα που χρησιμοποίησε αυτή την πρακτική ήταν οι «Tamil tigers». Μια βασική διαφορά μεταξύ του κλασικού πολέμου και της τρομοκρατίας είναι ότι η τελευταία δεν κάνει το διαχωρισμό μεταξύ άμαχου πληθυσμού και στρατιωτικού ή πολιτικού προσωπικού. Κάποιες φορές, μάλιστα, επιλέγει να στοχεύσει άμαχο πληθυσμό με σκοπό να δημιουργήσει τρόμο. Στην Αγγλία, στις μέρες του IRA, σκότωναν πολιτικά πρόσωπα αλλά ανατίναζαν και πολυκαταστήματα, ώστε να δημιουργείται η αίσθηση τρόμου. Για την Τζιχάντ είναι το ίδιο: οι στόχοι είναι συχνά πολίτες. Ποια είναι η ψυχολογία της Τζιχάντ; Αυτό είναι πολύπλοκο ερώτημα. Έχει να κάνει σίγουρα με την οικονομική εξαθλίωση αυτών των χωρών, όπου νέοι, κυρίως, άνδρες νιώθουν ότι είναι εντελώς στερημένοι από το οτιδήποτε.

Αν κοιτάζουμε το μουσουλμανικό φονταμενταλισμό, στις ίδιες χώρες όπου είχε τεράστια κυριαρχία και απήχηση είχε παράλληλα και τεράστια απέχθεια και μίσος. Οι άνθρωποι που υποφέρουν περισσότερο από το ριζοσπαστικό ισλαμισμό και την τρομοκρατία του είναι μουσουλμάνοι. Περιστασιακά, θα σκοτώσουν και κάποιον Αμερικάνο, αλλά κατά κύριο λόγο σκοτώνουν μουσουλμάνους. Οι Αιγυπτιοί είναι αυτοί που καταπιέζονται και υποφέρουν περισσότερο από τους Ταλιμπάν. Μια τέτοια τρομοκρατική συμπεριφορά βλάπτει πρώτα τους δικούς της ανθρώπους κι ύστερα τον υπόλοιπο κόσμο. Ακριβώς επειδή είναι μια αυταρχική ιδέα. Οι Ταλιμπάν, για παράδειγμα, έλεγαν αν παίζεις μουσική θα σε σκοτώσουμε ή αν είσαι ένα μικρό κοριτσάκι που πηγαίνεις στο σχολείο θα σε σκοτώσουμε. Ο σκοπός είναι να δημιουργηθεί κάποιο είδος αυταρχικού κράτους. Η νέα αυτή διάσταση της διεθνούς τρομοκρατίας είναι ακόμη πιο διαβολική: το ότι δηλαδή η Δύση βρίσκεται σε πόλεμο με το μουσουλμανικό κόσμο. Οι τυχαίες, τρομοκρατικές ενέργειες είναι ένα φαινόμενο που δεν νομίζω να κρατήσει για πολύ ακόμη. Η Αλ Κάιντα έχει υποστεί σοβαρά χτυπήματα την τελευταία δεκαετία. Επιπλέον, αυτό που συνέβη στον αραβικό κόσμο τα τελευταία χρόνια δείχνει στους ανθρώπους του ότι υπάρχει ένας άλλος, διαφορετικός τρόπος να αλλάξεις την κοινωνία σου. Ίσως η αραβική άνοιξη να μην είχε μεγάλη επιτυχία, είτε να είχε μερική επιτυχία, σε κάποιες χώρες πέτυχε και σε άλλες όχι. Πιστεύω όμως ότι αυτό που πέτυχε ήταν, ουσιαστικά, να δείξει στις νέες γενιές ότι δεν χρειάζεται να γίνεις Τζιχάντ για να αλλάξεις τις συνθήκες σου, ότι υπάρχει κι άλλος τρόπος. Νομίζω ότι τελικά οι μεγάλοι χαμένοι της αραβικής άνοιξης ήταν η Μουσουλμανική Αδελφότητα. Ίσως αυτό είναι ένα σκοτεινό τούνελ από το οποίο τώρα βγαίνουμε.

Η επιθυμία να είσαι με το μέρος της μειονότητας, οδηγεί σε ανικανότητα κριτικής ιδεών

ΗΠΑ, Λονδίνο, Πακιστάν, Ινδία... που νιώθετε «σπίτι» σας; Έχω ένα σπίτι στη Νέα Υόρκη κι ένα στο Λονδίνο. Η Ινδία, το μέρος όπου γεννήθηκα και μεγάλωσα, είναι πάντοτε σπίτι. Οι περισσότεροι από εμάς, όμως, εγκαταλείπουν το πρώτο σπιτικό των γονιών μας. Κι αν δεν το κάνουμε αυτό, είναι κάπως λυπηρό και παράξενο. *(Γέλια)* Επιστρέφω στην Ινδία κάθε χρόνο. Είναι τεράστια χώρα, τόσο μεγάλη όσο η Ανατολική Ευρώπη. Στη Βομβάη, για παράδειγμα, δεν νιώθω ξένος, επιστρέφω πάντα, τη γνωρίζω καλά την πόλη, έχω πολλούς φίλους. Άλλα μέρη δεν τα ξέρω καθόλου. Υπάρχουν μέρη όπου είμαι σαν τουρίστας, δεν έχω ιδέα πού βρίσκομαι. Αυτό που έχει ενδιαφέρον είναι ότι παλιότερα οι Ινδοί δεν ταξίδευαν τόσο μέσα στην Ινδία. Πήγαιναν σε μέρη όπου έβλεπες μόνο τουρίστες και κανένα Ινδό. Τώρα αυτό άλλαξε πολύ. Οι Ινδοί απέκτησαν περιέργεια για το τι υπάρχει στη χώρα τους. Αν πας στο Ταζ Μαχάλ, για παράδειγμα, σχεδόν όλοι γύρω σου είναι Ινδοί. Δεν ήταν έτσι παλιότερα. Αυτό δείχνει μια αλλαγή στη συμπεριφορά απέναντι στη χώρα.

Για μένα, όμως, η γλώσσα είναι πολύ βασικό. Δεν σταμάτησα να μιλάω ουρντού κι αυτό με κάνει αμέσως ντόπιο. Μόλις αποξενωθείς από τη γλώσσα σου, τότε χάνεις πολλά. Γνωρίζω πολλούς Ινδούς που ζουν στην Αγγλία χρόνια και έχουν χάσει επαφή με τη γλώσσα εντελώς. Γι' αυτούς είναι πολύ δύσκολο να ξαναγίνουν μέρος της κουλτούρας. Μια ζωή, όμως, έγραφα στα αγγλικά. Μόνο στη μητέρα μου έγραφα γράμματα στα ουρντού και μου έλεγε πόσα λάθη κάνω...

Δεν πιστεύετε τόσο στην έμπνευση, αλλά περισσότερο στη συγκέντρωση, στην προσοχή που δίνει κανείς στα πράγματα, στη δουλειά. Για μένα το βασικό είναι να δίνεις προσοχή. Ουσιαστικά, αυτό κάνουν οι καλλιτέχνες: επικεντρώνουν την προσοχή τους. Γι' αυτό και όταν βγήκαν οι «Σατανικοί στίχοι» και ξεκίνησε όλος ο χαμός, κάποιοι έλεγαν ότι είχαν διαβάσει άρθρα μου χρόνια πριν, όπου μιλούσα γι' αυτά τα πράγματα. Μου έλεγαν: «Πώς κατάφερες να προφητεύσεις όλα αυτά που έγιναν;». Απαντούσα ότι δεν προφητεύω τίποτα, απλώς δίνω προσοχή στα πράγματα κι εσείς μάλλον δεν κοιτούσατε προς αυτή την κατεύθυνση, γι' αυτό και δεν είδατε. Άρα το ερώτημα είναι πώς να συγκεντρώνεις την προσοχή σου στο σωστό σημείο. Ζούμε σε μια εποχή όπου κανένας δεν δίνει σημασία σε τίποτα παραπάνω από πέντε λεπτά. Μέχρι πριν από 20 χρόνια, δεν θα άκουγες ποτέ τη φράση διαταραχή έλλειψης προσοχής. Ξαφνικά δεν διδάσκεις στα παιδιά πώς να συγκεντρώνονται, απλώς τους δίνεις χάπια. Είναι γελοίο! Είτε αυτό είναι κάποια μυστήρια ασθένεια που το ανθρώπινο είδος κολλάει από το πουθενά, είτε οι άνθρωποι πάντοτε έπασχαν από αυτό αλλά μαθαίναν πώς να το ξεπεράσουν.

Δεν είμαι εκθρός του «νέου κόσμου», πιστεύω ότι υπάρχει χώρος για όλα, για το Ίντερνετ, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τον ψηφιακό κόσμο. Πιστεύω όμως ότι δημιουργείται ένας απίστευτος περισπασμός. Έχω ένα 15χρονο γιο, ο οποίος κάθεται στον υπολογιστή προσπαθώντας να κάνει τα μαθήματά του και οι περισσότεροι που του παρουσιάζονται είναι αμέτρητοι να δει κάτι στο youtube, να τσεκάρει το Facebook... Είναι ένα πρόβλημα, γιατί δημιουργεί στους ανθρώπους την ανικανότητα να συγκεντρώνονται.

Ως λάτρης του σινεμά, ποια είναι η καλύτερη ταινία που είδατε τελευταία; Είδα το «Amour» του Χάνεκε. Μου άρεσε πάρα πολύ. Τώρα βέβαια ασχολούμαι με τη δική μου ταινία, «Τα παιδιά του Μεσονυκτίου». Μόλις τη δείξαμε στο Toronto Film Festival, θα είναι στο London Film Festival τον Οκτώβρη κι ύστερα θα βγει στους κινηματογράφους. Υπάρχει κάποια δυσκολία διανομής, καθώς θεωρείται παλιό επικριτικό της κυρίας Γκάντι. Ήμουν πολύ αναμειγμένος στην ταινία αυτή, έγραψα το σενάριο κι ήμουν στο κάστινγκ και στο μοντάζ.

Ποιος χαρακτήρας κόμικ θα ήσασταν; *(Γέλια)* Σίγουρα όχι ο Μπάτμαν. Θα μπορούσα να είμαι ο Σουπερμαν. Πάντα τον συμπαθούσα περισσότερο από τον Μπάτμαν. Φοράει γυαλιά και είναι δημοσιογράφος. Πάντα ένιωθα ότι όλο το background του Μπάτμαν ήταν κάπως γαμημένο. Είναι ένας πλούσιος μπάσταρδος. Ενώ ο Σουπερμαν μεγάλωσε σε μια μικρή φάρμα, είναι δημοσιογράφος, είναι πιο όμορφη ιστορία. Και ο Σπάιντερμαν ζει στο Queens! Τι περιμένεις από αυτόν; Ο Μπάτμαν είναι μονάχα 1% υπερ-ήρωας, δεν κάνει πολλά.

Ποια αρετή προτιμάτε στους άνδρες και ποια στις γυναίκες; Δεν θα έκανα διαχωρισμό μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το χιούμορ.

Σε ποια εποχή θα ταξιδεύατε στο χρόνο, αν μπορούσατε; Στην Αίγυπτο, την περίοδο των Φαραώ. Το πρόβλημά μου με το ταξίδι στο χρόνο είναι μόνο ότι έχουν ιδιαίτερα κακή οδοντιατρική. Μην ταξιδεύετε στο χρόνο, εάν έχετε κακό πονόδοντο. *(Γέλια)*

Ποιο βιβλίο έχετε στο κομοδίνο σας; Είναι ένα βιβλίο που ξαναδιαβάζω. Το «Cloud Atlas», του φίλου μου David Mitchell. Μόλις το έκαναν ταινία οι αδερφοί Wachowski.

Θα σας δώσω κάποιες λέξεις να συμπληρώσετε ό,τι σας έρθει στο νου πρώτα...

Γυναίκες: Προβλήματα.

Αγάπη: Ωραίο πράγμα.

Pussy Riot: Βαθιά υποστήριξη από καρδιάς.

Νάομι Γουλφ: Όχι και τόσο μεγάλη υποστήριξη.

«Game of Thrones»: Μου αρέσει (σαν μια κρυφή αμαρτία, θεωρώ ότι είναι ένα απολαυστικό σκουπίδι).

Ολυμπιακοί, Λονδίνο 2012: εξαιρετικοί, πήγα

Μίντια: Είμαι ένα δημιούργημα των μίντια. Διαβάζω εφημερίδα και βλέπω ειδήσεις.

Σας ενδιαφέρει ιδιαίτερα η μυθολογία. Έχει κάτι να μας διδάξει σε αυτούς τους δύσκολους καιρούς; Ως καλλιτέχνης, πάντα επηρεαζόμουν από διάφορες μυθολογίες. Φυσικά η ελληνική μυθολογία ήταν πολύ σημαντική για εμένα. Διαβάζω και ξαναδιαβάζω τον Όμηρο συνεχώς. Τουλάχιστον ένα από τα βιβλία μου, το «Ο Κόσμος κάτω από τα πόδια της», είναι γραμμένο πάνω στη δομή του μύθου του Ορφέα. Αυτό που με ενδιαφέρει ιδιαίτερα στον πολυθεϊσμό –και που περιέχουν και οι ελληνικοί αλλά και οι ρωμαϊκοί μύθοι– είναι η στιγμή όπου οι θεοί αποτραβιούνται από τη ζωή των θνητών. Οι θεοί πάνε πάλι πίσω στο βουνό και δεν ξανακατεβαίνουν. Και ύστερα είμαστε ολομόναχοι. Στη Βόρεια μυθολογία υπάρχει το «twilight» (Ragnarök), όπου οι θεοί σκοτώνονται και μας αφήνουν. Με γοητεύει η ιδέα ότι η θρησκεία μπορεί να είναι τόσο εξελιγμένη και σοφιστικέ που μας λέει ότι υπάρχει μια στιγμή όπου πρέπει να τα καταφέρουμε χωρίς το θείο. Είναι κάπως σαν μια παρόμοιωση του ότι μεγαλώνουμε. Όταν η ανθρώπινη φυλή είναι νεαρή έχει –και χρειάζεται– θεούς για να την προσέχουν. Αλλά, όσο μεγαλώνει, οι θεοί αποτραβιούνται και είμαστε μόνοι μας. Αυτή είναι μια εξαιρετική ιδέα.

Μπορείς να αφηγηθείς το μύθο του Ορφέα σε 100 λέξεις, από την άλλη είναι κολοσσιαίος – αυτό είναι το δώρο που έχετε. Αυτές οι τρομερές, παντοδύναμες ιστορίες! Αν και μιλούν για θεούς και πολέμους και πρωίες, μας διδάσκουν τεράστιες αλήθειες για την ανθρώπινη φύση. Γι' αυτό και κρατούν στο χρόνο. Γιατί μας λένε ποιοι πραγματικά είμαστε. Μιλάνε για την απάτη, την τιμή, τη ζήλια, τη μοιχεία...

Και έχουν πολύ σεξ... Ναι, και πολύ σεξ. Αυτό είναι εκπληκτικό! Γιατί οι περισσότερες θρησκείες δεν είναι καλές με το σεξ... Γενικά ο πολυθεϊσμός είναι καλύτερος από το μονοθεϊσμό στα θέματα του έρωτα. Και αυτό τον κάνει πιο αγαπητό...

www.athens voice.gr

Διαβάστε όλη τη συνέντευξη στο Site